

ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ В ЗЕЛЕНІЙ ПОЛІТИЦІ ТА ПРАКТИКА ЧЕРЕЗ АСОЦІАЦІЮ З ЄС

CHALLENGES FOR UKRAINE IN GREEN POLICY, AND PRACTICE DUE TO ASSOCIATION WITH THE EU.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

- ✓ Шлях до кліматичної нейтральності України.
- ✓ Виклики для України.
- ✓ «Точки зростання» України в ЄЗК.
- ✓ Основні засади для надійної та успішної «зеленої» реконструкції.
- ✓ Секторальні виклики та можливості

Ключові слова	Key words
Кліматична нейтральність	Climate neutrality
Зелене відновлення	Green recovery
Зелена реконструкція	Green reconstruction
Чисті технології	Clean technologies
Екологічне виробництво	Ecological production
Зелені інвестиції	Green investments
Збереження біорізноманіття	Preservation of biodiversity
Зелена політика	Green policy

ШЛЯХ ДО КЛІМАТИЧНОЇ НЕЙТРАЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Україна планує приєднатися до ЄЗК, проголосивши в Національній економічній стратегії намір досягти кліматичної нейтральності до 2060 року.

Проте такий перехід може стати величезним викликом для нашої країни через застарілі технології у промисловості, низьку якість державного управління та занадто амбітні цілі, запропоновані Євросоюзом для України.

ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

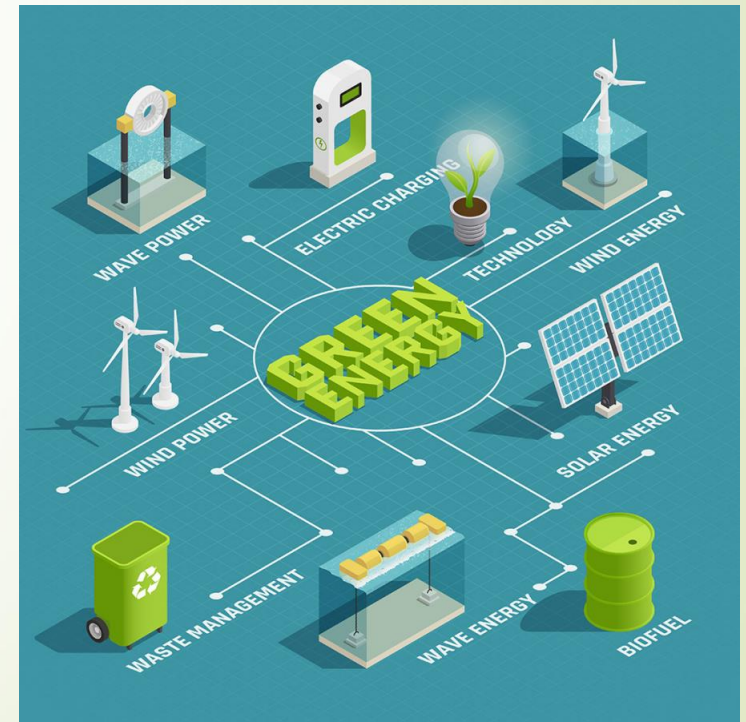
Серед політиків та суспільства немає єдиного розуміння щодо того, що означає **«Зелений курс»**.

Нерідко це сприймається лише як екологічні питання. Так, в українському парламенті депутати зазвичай вважають, що це входить до сфери відповідальності Комітету з питань екологічної політики, тоді як Комітет з питань енергетики не робить акцент на Зеленому курсі. Насправді Зелений курс має набагато більший стосунок до економіки, ніж до екології.

Великим викликом для України є **застаріла промисловість**. У 2018 році енергоємність ВВП в Україні становила близько 180 кілограмів нафтового еквівалента на тисячу доларів за паритетом купівельної спроможності проти лише 83 для ЄС. Те саме стосується вуглецеємності.

Ще одним нагальним питанням є **фінансування**. Існує план створення фонду, який накопичував би внески міжнародних партнерів, а потім розподіляв кошти на кліматичні проекти та політику. Європейська комісія планує представити фінансові інструменти, які будуть доступні як для України, так і для інших 30 країн у рамках Європейського зеленого курсу.

Для дотримання свого зобов'язання «нікого не залишати позаду», Україна повинна **захищати вразливі групи** від наслідків енергетичного переходу, а саме від негативних наслідків закриття деяких підприємств та шахт. Важливо те, що в довгостроковій перспективі кліматична нейтральність та чисте довкілля означають краще та здоровіше життя для кожної людини. Однак наразі деяким фірмам і людям доведеться нести витрати.

Іншим важливим питанням є **Механізм коригування вуглецю на кордоні (СВАМ)**, який не дозволяє купівлю в ЄС товарів, виробництво яких передбачає великі обсяги викидів вуглекислого газу. Така продукція може бути заборонена для продажу на ринку ЄС. Сьогодні Україна має великі частки ядерної та зеленої енергії в своєму енергетичному балансі, тож у України є шанс задовільнити вимоги ЄС.

МОЖЛИВІ «ТОЧКИ ЗРОСТАННЯ»

Україна має величезний потенціал розвитку органічного виробництва. Наразі для нього в Україні використовується лише 1,1% сільськогосподарських угідь, тоді як в ЄС частка земель під органічною продукцією становить близько 8,5%.

Європейський зелений курс є частиною міжнародних зусиль із боротьби з кліматичними змінами. Ідея, що стоїть за його впровадженням — мотивувати власним прикладом. Це означає, що якщо Європейський Союз зможе досягти сталого зростання, водночас зробивши планету чистішою та безпечнішою для наших дітей, це саме зможуть зробити і інші країни.

«ЗЕЛЕНЕ» ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Війна росії проти України триває досі і за цей час забрала незліченну кількість людських життів, а збитки цивільної інфраструктури сягнули приголомшливої суми у понад 100 млрд. дол.

І хоча боротьба за звільнення української території ще триває, вже розпочалися дискусії про процес реконструкції, а різні організації та зацікавлені сторони (наприклад, CEPR – Центр досліджень економічної політики, КабМін) вже надали кілька пропозицій.

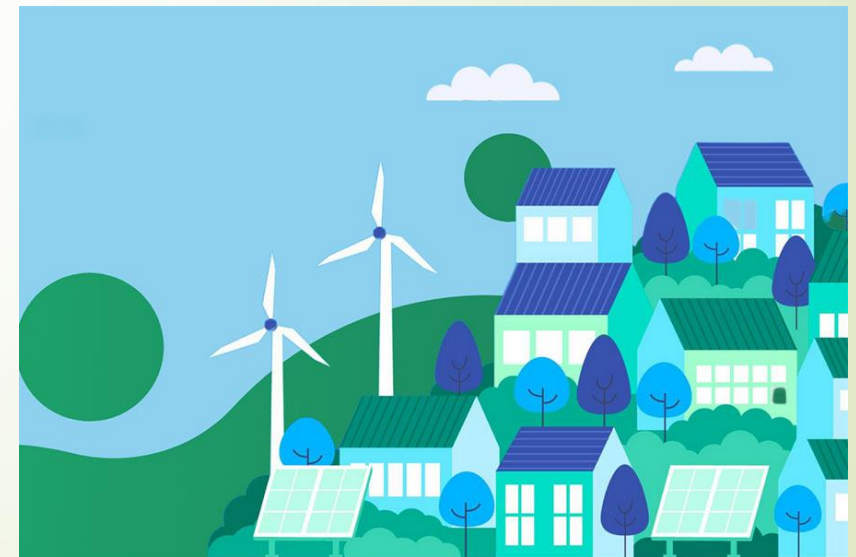
ОСНОВНІ ЗАСАДИ ДЛЯ НАДІЙНОЇ ТА УСПІШНОЇ «ЗЕЛЕНОЇ» РЕКОНСТРУКЦІЇ

- Реалізація «зеленого» відновлення потребує поєднання розробки програми та політики.
- Необхідне стратегічне рішення щодо того, чи перетворювати Україну на демонстраційну модель для обраних передових технологій.
- Доступне фінансування є критично важливим для «зеленого» відновлення.
- Ефективне управління проектами «зеленого» відновлення є необхідним для забезпечення швидкої реалізації.
- Для залучення фінансування необхідно управління програмами реконструкції та продовження процесів реформ.
- Міжнародні приватні інвестиції вимагатимуть страхування політичних ризиків.

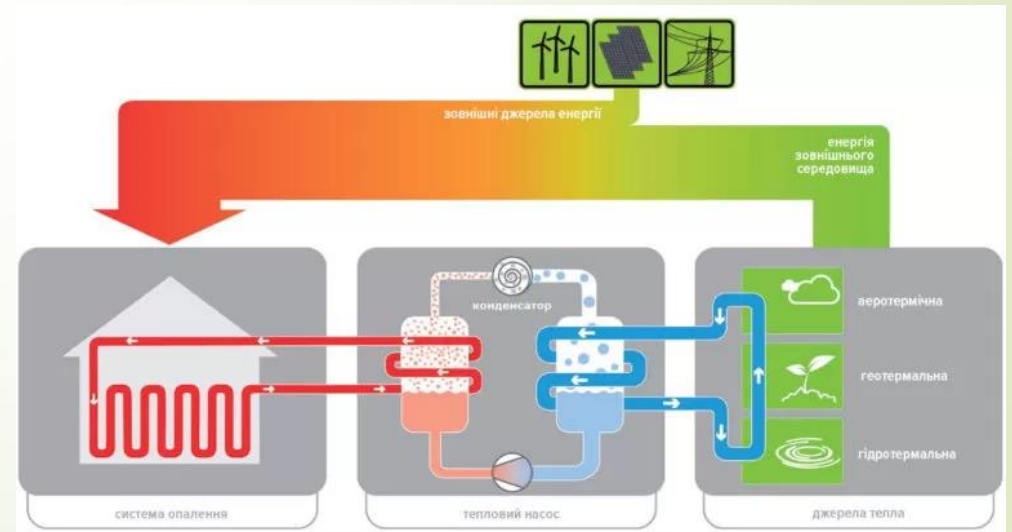
Реалізація «зеленого» відновлення потребує поєднання розробки програми та політики: «зелене» відновлення мають реалізовувати у кількох секторах численні учасники.

Для забезпечення того, щоб децентралізоване прийняття рішень спрямовувалося на «зелену» реконструкцію, необхідно подолати наявні перешкоди на шляху «зелених» інвестицій (наприклад, мають бути ліквідовані несприятливе регулювання ринку в секторі електроенергії, субсидовані споживчі тарифи на тепло, що здебільшого надходить із викопних джерел енергії, і схема зобов'язань комунальних служб щодо електроенергії для домогосподарств).

Необхідне стратегічне рішення щодо того, чи перетворювати Україну на демонстраційну модель для обраних передових технологій. Багато технологій, що необхідні для справді екологічної реконструкції, вже широко використовуються та є комерційно ефективними. Але в деяких випадках (наприклад, екологічне виробництво сталі або цементу, теплові насоси) «зелені» технології знаходяться на ранніх стадіях розгортання.

Хоча вартість реконструкції з використанням деяких із цих передових «зелених» технологій могла би бути відносно високою, реконструкція з використанням старої технології призвела б до ризику створення безвихідних активів у майбутньому (наприклад, у разі застосування суворих правил ЄС і цін на викиди парникових газів).

Доступне фінансування є критично важливим для «зеленого» відновлення: оскільки вартість капіталу в Україні була високою ще до війни і не покращиться після її закінчення, доступ до доступного фінансування для інвестицій — критично важливий. В іншому випадку нижчі експлуатаційні витрати не зможуть переважити вищі капітальні витрати на «зелені» інвестиції.

Ефективне управління проєктами «зеленого» відновлення є необхідним для забезпечення швидкої реалізації: заміна старих, «брудних» і неефективних активів, які були пошкоджені або знищені війною, на новіші та «чисті» технології, як правило, вимагає складніших процесів планування та будівництва, які інакше можуть призвести до повільнішого виконання.

Для залучення фінансування необхідне управління програмами реконструкції та продовження процесів реформ. Міжнародні партнери України, особливо ЄС і США, заявили про готовність суттєво допомогти у післявоєнній відбудові України. Утім, Україні потрібно буде створити умови для впровадження цих інвестицій.

Найважливішим є те, що фактичні механізми програми реконструкції повинні відобразити передовий міжнародний досвід управління. Боротьба з корупцією, верховенство права (тобто судова та поліцейська реформи), захист прав людини та інші реформи, багато з яких не змогли продемонструвати значного прогресу в період, що передував війні, повинні бути відновлені з подвоєними зусиллями, особливо, зважаючи на позитивні зміни в законодавстві та вимоги до членства в ЄС.

Міжнародні приватні інвестиції вимагатимуть страхування політичних ризиків. Не слід забувати про потенційну роль міжнародних приватних інвестицій. Приватні інвестиції могли б доповнити та розширити фінансування, яке надають країни та міжнародні фінансові установи.

Україні було б вигідно підвищити продуктивність шляхом створення спільних підприємств або створити конкуренцію на раніше монополістичних ринках. Однак приватні інвестори будуть дуже обережними в післявоєнній ситуації, оскільки питання безпеки, ймовірно, не будуть повністю вирішені ще багато років.

СЕКТОР ЖИТЛОВИХ БУДИНКІВ І ТЕПЛОВИЙ СЕКТОР

Житло забезпечує основний елемент існування для людей. Цей сектор зазнав жахливої шкоди, особливо в районах, які постраждали від наземних боїв і артилерійських атак. До наступної зими для всіх людей в Україні мають бути належним чином реконструйовані та забезпечені опалення та житло.

ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЯ

Попри резонансні новини та обґрунтовані побоювання, викликані бойовими діями на Запорізькій та Чорнобильській АЕС та навколо них, загальна шкода енергосистемі України була порівняно невеликою.

Зусилля щодо «зеленого» відновлення в секторі електроенергетики повинні починатися з ремонту зруйнованої та пошкодженої інфраструктури передачі та розподілу. Потім потрібно вирішити питання генераційних потужностей. Пошкоджені або зруйновані генераційні потужності необхідно замінити.

ПРОМИСЛОВИЙ СЕКТОР

«Зелене» відновлення промислового сектору – нетривіальне завдання, здебільшого через час: технології промислового виробництва з низьким або нульовим викидом вуглецю не такі передові, як, наприклад, у виробництві електроенергії.

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

Агропродовольча система України стала мішенню та зброєю російської агресії. До широкомасштабного вторгнення на сільське господарство припадало 10% ВВП України, 40% загальних доходів від експорту. Сільське господарство забезпечувало стабільне зростання міжнародної торгівлі.

Через війну Україна, одним із провідних виробників та експортерів зерна та рослинної олії, не може підтримувати глобальне постачання продовольства. Сільськогосподарський сектор постраждав безпосередньо через руйнування об'єктів, інфраструктури та полів, а також опосередковано через шкоду довкіллю.

За оцінками, зараз приблизно 30% орних земель в Україні не можуть бути використані через війну, а частина з них не використовуватиметься протягом багатьох років і десятиліть через мінування та забруднення.

БІОРІЗНОМАНІТТЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЕКОСИСТЕМАМИ

З початку вторгнення росії громадські організації та Державна екологічна інспекція зареєстрували понад 250 випадків шкоди довкіллю, що спричинені війною. Розливи нафти та пожежі, лісові пожежі, хімічне забруднення, забруднення ґрунту та води стали сумною реальністю під час війни, яка вплинула на людей та екосистеми. 44% заповідних територій України, включаючи унікальні ліси, степи та прибережні екосистеми, були або залишаються тимчасово окупованими без будь-яких гарантій збереження.

Щоб досягти цієї мети, слід докласти зусиль для розширення територій під охороною щонайменше на 20% суші та щонайменше на 10% води шляхом збереження та відновлення протягом наступного десятиліття. Цей сценарій включає різні режими охорони та використання, включаючи заповідники та національні парки високого ступеня охорони, а також землі Смарагдової мережі з обмеженим використанням.

ПЕРСПЕКТИВИ

33

ВАРТІСТЬ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ: ОЦІНКИ 2022 РОКУ

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ
З ПИТАНЬ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Лугано, Швейцарія

4-5 липня

ОЦІНКА УРЯДУ УКРАЇНИ,
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ
ТА СВІТОВОГО БАНКУ

Брюссель, Бельгія

9 вересня

МІЖНАРОДНА ЕКСПЕРТНА
КОНФЕРЕНЦІЯ З ПИТАНЬ
ВІДНОВЛЕННЯ, РЕКОНСТРУКЦІЇ
ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Берлін, Німеччина

25 жовтня

ОГОЛОШЕНІ ПОТРЕБИ У ФІНАНСУВАННІ

>\$750 млрд

>\$349 млрд

\$17 млрд / \$38 млрд

ТЕРМІНИ ФІНАНСУВАННЯ

2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032

2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032

2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032

ОЦІНКА ПОТРЕБ У ФІНАНСУВАННІ

У 2022 р.
\$60-65 млрд

 для фінансової стабільності для відбудови інфраструктури

У 2023-2025 рр.
>\$300 млрд для відбудови інфраструктури

У 2026-2032 рр.
>\$400 млрд для потреб модернізації секторів економіки

У 2022-2024 рр.
>\$105 млрд

 для відбудови інфраструктури для забезпечення людського розвитку

 для очищення території після війни для закупівлі газу

 для підтримки сільськогосподарської галузі

У 2025-2032 рр.
≈\$244 млрд для потреб модернізації секторів економіки

У 2023 р.
\$17 млрд

 для відбудови інфраструктури

У 2023 р.
\$38 млрд для фінансової стабільності

Інфографіку створено за даними відкритих джерел інформації станом на 28 жовтня 2022 року

СЛОВО і ДІЛО

<https://www.slovoidilo.ua/2022/10/28/infografika/ekonomika/skilky-bude-koshtuvaty-povoyenne-vidnovlennya-ukrayiny-persh-oczinky>

«Зелений» перехід

34

Домогосподарства

Промисловість

Сфера послуг

Транспорт

Сільське
господарство

Опалення та гаряча вода за рахунок біопалива та відходів, централізованого ВДЕ-тепла та використання сонячних колекторів

88% - енергії з відновлювальних джерел та альтернативних видів палива

Використання високоефективних технічних приладів (A++, A+++)

Використання біопалива

Вирощування енергетичних культур

ВИСНОВКИ

35

- Україні варто розглядати ЄЗК не лише як орієнтир на екологічні зміни, а й у контексті інвестиційних можливостей. У рамках реалізації національної кліматичної політики, відповідної цілям ЄЗК, необхідно визначити можливі механізми залучення внутрішніх інвестицій на заходи з адаптації до зміни клімату, зокрема удосконалити механізм оподаткування викидів парникових газів та цільового використання зібраних коштів.
- Очевидним є, що планування «зеленого» відновлення України — це багатогранний виклик, який вимагає координації політики між багатьма внутрішніми та міжнародними виконавцями. Для цього потрібна добре продумана всеосяжна інституційна база, яку Україна має якомога швидше розробити разом зі своїми міжнародними партнерами.

- Доцільним є аналіз та визначення можливостей виконання спільних з ЄС проєктів у сфері адаптації до змін клімату за підтримки Фонду соціального клімату ЄС, зокрема у сферах енергоефективності, нових систем опалення, охолодження та мобільності.

Питання для самоконтролю

1. До якого Європейського курсу має намір доєднатись Україна?
2. До якого року Україна планує досягти кліматичної нейтральності?
3. Що собою являє Механізм коригування вуглецю на кордоні?
4. Які основні засади «зеленої» реконструкції?
5. Які «зелені» технології комерційно ефективні?
6. Назвіть країни, які готові допомогти у післявоєнній відбудові України.
7. З чого повинно починатись «зелене» відновлення електроенергетики?
8. Який відсоток ВВП у аграрному секторі мала Україна до широкомасштабного вторгнення?
9. Скільки відсотків орних земель не будуть використовуватись?
10. Яку кількість випадків шкоди довкіллю зареєстровано в Україні?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маркевич К. "Зелений" тренд сучасних структурних змін в європейській економіці: особливості імплементації та виклики для України. Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/zelenyi-trend-suchasnykh-strukturnykh-zmin-v-ievropeiskii-ekonomitsi-osoblyvosti-implementatsii-ta-vyklyky-dlia-ukrainy>.
2. Зелений курс в ЄС та Україні: виклики та перспективи. VoxUkraine | «Вокс Україна» – більше ніж найкраща аналітика про Україну. URL: <https://voxukraine.org/zelenyj-kurs-v-yes-ta-ukrayini-vyklyky-ta-perspektyvy>.
3. Впровадження «зеленого» відновлення України: вимоги до розробки програми та до політики. URL: https://ecoaction.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/Putting_the_green_reconstruction_of_Ukraine.pdf.
4. Європейська правда. Зелене завдання: як Україні знайти своє місце у кліматичній політиці ЄС. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2020/01/27/7105594/>.
5. Європейський зелений курс і кліматична політика України : аналіт. доп. / [С. П. Іванюта, Л. М. Якушенко] ; за заг. ред. А. Ю. Сменковського. – Київ : НІСД, 2022. – 95 с. – <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2022.12>.
6. European Commission - *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/uk/ip_22_3121
7. Загальна сума прямих збитків інфраструктури вже перевищує \$105.5 млрд. *Kyiv School of Economics*. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-infrastrukturi-vzhe-perevishhuye-105-5-mlrd/>.
8. Heat Pumps – Analysis - IEA. *IEA*. URL: <https://www.iea.org/reports/heat-pumps>.
9. Composition of FDI in Ukraine: A long-term analysis. URL: https://www.german-economic-team.com/wp-content/uploads/2022/02/GET_UKR_PB_01_2020_en.pdf.
10. Українська природоохоронна група. URL: <https://uncg.org.ua/44-najtsinnishykh-pryrodnykh-terytorij-ukrainy-okhopleni-vijnoi-doluchajtesia-do-initsiatyvy-riatuiemo-pyrodu-u-dni-vijny-razom/>.
11. Potential environmental impacts caused by russian aggression in Ukraine [Interactive map]. Ecoaction. URL: <https://en.ecoaction.org.ua/warmap.html>.
12. A Clean Planet for all – A European strategic long-term vision for a prosperous, modern, competitive and climate neutral economy. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0773&from=EN>.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!